

Ledenbericht

JANUARI 2022 / 132E JAARGANG NR. 1 / VERSCHIJNT 6 X PER JAAR

Van de voorzitter

Bij het schrijven van dit bericht zijn de 'corona-maatregelen' weer aangescherpt. Op dit moment is niet te overzien voor hoe lang dit zal zijn en welke consequenties het heeft voor onze activiteiten. De voorgenomen uitreiking van de Die Haghe Prijs op 13 november kon al geen doorgang vinden en de op 9 december geplande presentatie van het Jaarboek 2021 moest om redenen die met corona verband hielden (papierschaarste) worden uitgesteld naar 29 december. Of het alsdan van een presentatie kan komen is momenteel onzeker. Hoe dan ook, voor zoveel is zeker dat het Jaarboek begin januari – iets later dan gebruikelijk – bij u zal worden thuisbezorgd.

Gelukkig hebben we nog wel op 9 oktober de Na-jaarsledenvergadering kunnen houden. Het was goed om na twee jaar – de laatste vergadering was op 12 oktober 2019! – weer in de oude vertrouwde Schutterszaal bijeen te zijn. Het financieel verslag over 2019 en 2020 en de begroting 2021 en 2022 werden bij acclamatie goedgekeurd en Herman Rosenberg gaf als voorzitter van de redactie een spannende vooruitblik op de inhoud van het Jaarboek 2021. Het was verder een memorabele vergadering omdat het bestuur voor het eerst in nieuwe samenstelling achter de tafel zat. Het verslag van de vergadering zal worden opgenomen in het ledenbericht van maart, samen met de agenda van de op nog nader te bepalen datum in april te houden Voorjaarsledenvergadering. Hier moet ik ook melding maken van het wapenfeit dat op 12 oktober volgde tijdens de Haagse Historie Quiz. Die Haghe sleepte voor de derde maal de wisselbokaal in de wacht! Dank en hulde aan ons team, dat bestond uit (v.l.n.r.) Hans Zwaanswijk, Diederick Cannegieter en Florus Wijzenbeek. Het was een spannende wedstrijd onder streng maar rechtvaardig oog van de jury, die een maal geroepen werd een oordeel te geven over de (on)volledigheid van een antwoord. Met dit ledenbericht wordt aan de bestaande rubrieken een nieuwe rubriek toegevoegd. Met 'Nieuws uit het Haags Historisch Museum' zal Rosa Bilkes ons op de hoogte houden van de voortgang van de renovatie en herinrichting van het museum.

AGENDA

19 JANUARI
Rondleiding Huis De Quack
in de Elandstraat

Evenals 2020 was 2021 ook voor Die Haghe een bijzonder jaar, waarin vergaderingen en activiteiten wegens de 'coronaperikelen' niet konden plaatsvinden zoals we dat zo graag zouden willen. Hopelijk brengt het nieuwe jaar daar verandering in. Namens het bestuur wens ik u een gezond en voorspoedig en vooral mooi Haags Historisch 2022!

Henk Grootveld

Activiteiten

Rondleiding Huis De Quack

Verbouwen en uitbouwen is van alle tijden. Dit geldt zeker voor Huis De Quack. Dit in 1878 gebouwde chique rijtjeshuis aan de Elandstraat werd in 1902 gekocht door architect en 'sierkunstenaar' Jan de Quack en ingrijpend verbouwd. Zo kwam er aan de achterzijde een traptoren en een etenslift en op de bovenverdieping een kamer-en-suite versierd met bladgoud. De Quack vond praktische en geniale oplossingen waarmee hij eigentijdse, begin twintigste-eeuwse, trends en ideeën van de rijkere middenklasse over wonen en afwerking kon verwezenlijken. Hij combineerde daarbij verschillende architectonische stijlen wat het huis nog meer bijzonder maakt. Zowel van binnen als buiten.

- **NB:** Deze activiteit is ook toegankelijk voor introducés
- Datum: woensdag 19 januari
- Aanvang: vertrek eerste groep van 6: 13.00 uur. Daarna elk uur een groep van 6
- Duur: ca. 1 uur
- Locatie: Elandstraat 12
- Kosten: € 6,00 voor leden en introducés
- **Aanmelden** via het e-mailadres: activiteiten@haagsegeschiedenis.nl
- Betaling van de deelnemersbijdrage op rekeningnummer NL49 INGB 0000 0717 91 t.n.v. Geschiedkundige Vereniging Die Haghe
- Bevestiging van uw deelname volgt per e-mail.
- Het bezoek vindt plaats in groepen van 6. Vanaf 13.00 uur vertrekt elk uur een groep. In de e-mail die aan u wordt toegestuurd ter bevestiging wordt aangegeven op welk tijdstip u vertrekt voor de rondleiding.
- Wanneer er geen plaats meer is, wordt dat eveneens per e-mail kenbaar gemaakt.

- Belangrijk! Geen bericht van ons gekregen? Kijk dan voor de zekerheid bij uw spamberichten.
- Mocht u nog vragen hebben, stuur een e-mail naar ons bestuurslid Tiemen Brill: activiteiten@haagsegeschiedenis.nl

Nieuws uit het HHM

Het Haags Historisch Museum is het aan het vernieuwen. Niet alleen met de nieuwe vaste opstelling *Macht - 800 jaar Binnenhof* en de nieuwe museumwinkel die 30 september jl. openden. Ook het gebouw is aan vernieuwing toe.

In november 2020 stelde de gemeente Den Haag, als eigenaar van het gebouw, een bedrag van € 910.000 beschikbaar voor een concreet restauratie- en uitbreidingsplan. Begin oktober werd bekend welk team dit plan zou gaan maken: architectenbureau DP6 uit Delft, in samenwerking met het Haags Historisch Museum en de gemeente Den Haag.

Het 17de-eeuwse onderkomen van het museum, de Sebastiaansdoelen, is al vaak verbouwd. Maar het gebouw sluit in de huidige vorm niet meer aan bij de eisen van een eigentijds museum. Daarbij heeft het interieur in de loop van de tijd veel van haar oorspronkelijke allure en karakter verloren. Bij de planontwikkeling wordt onderzocht of het mogelijk is latere toevoegingen te verwijderen en waardevolle onderdelen van het interieur en exterieur te restaureren. Ook is het de bedoeling om de publieksentree en de routing in het gebouw te verbeteren, de bezoekersfaciliteiten uit te breiden en een goede multifunctionele educatieruimte en extra ruimte voor actuele presentaties te realiseren.

Momenteel wordt hard gewerkt aan een plan dat aan al deze eisen voldoet. Het definitieve ontwerp wordt dit voorjaar gepresenteerd. Over het budget voor de uitvoering is door de Gemeente nog geen besluit genomen. Vanuit het museum wordt uiteraard hard gelobbyd, een spannend proces, helemaal met de gemeenteraadsverkiezingen in aantocht. Duimt u mee?

Die Haghe Prijs

Vanwege de ontwikkelingen rond corona is de uitreiking van de Die Haghe Prijs 2021 op 13 november afgezegd. Het bestuur had zich erg verheugd op de uitreiking van de prijs voor het beste boek over de geschiedenis van Den Haag.

Uitstel is geen afstel: we willen, afhankelijk van de ontwikkelingen in de samenleving, in het eerste kwartaal van 2022 een nieuwe datum

voor de uitreiking plannen. Wij houden u via het ledenbericht en de website op de hoogte.

Werken aan de website

Zoals de Haagse geschiedenis zich continu ontwikkelt, zo dendert de techniek in sneltreinvvaart door. Zo bleek onze website alweer verouderd en dreigde hij vast te lopen of gehackt te worden. In de afgelopen weken is hard gewerkt aan het technisch weer op orde krijgen van www.haagsegeschiedenis.nl en vooral aan het veilig maken ervan. Tegelijkertijd zijn er maatregelen getroffen om herhaling van deze situatie te voorkomen. Het streven is aan het begin van het nieuwe jaar een en ander weer op orde te hebben. Ook de teksten zijn dan, waar nodig, geactualiseerd.

Na een jaar weer bij elkaar

Een feestelijke viering in het Museon van het 26ste lustrum van Die Haghe met bijbehorende presentatie van het lustrumboek werd op de voorgenomen feestdag 29 oktober 2020 door corona verijdeld. Ook in de daaropvolgende maanden kon het door dezelfde oorzaak van een afsluiting van het project binnen de beperkte kring van auteurs en redactie niet komen.

Ruim een jaar later was het eindelijk zo ver: op 4 november 2021 kwamen de 'werkers aan de tankgracht' voor een passende afsluiting bijeen in brasserie Berlage, pal naast de oorspronkelijke feestlocatie. Tevoren werd tussen twee stortbuien door en bij invallende schemering door fotograaf Jeronimus van Pelt een foto gemaakt op de enige passende plek die daarvoor in aanmerking komt: het schuin tegenover het Museon gelegen bruggetje over het water van de (voormalige) Tankgracht.

Van links naar rechts: Herman Rosenberg, René Vlaanderen, Jan van Wandelen, Marc Scheidius, Kees Stal, Anneke Landheer-Roelants, Eeke Crabbendam, Paul de Kievit, Maarten van Doorn, Michiel van der Mast, Monique de Vries en Henk Grootveld. *Ontbrekend:* Henk Ambachtshoor, Dick Brongers en Diederick Cannegieter.

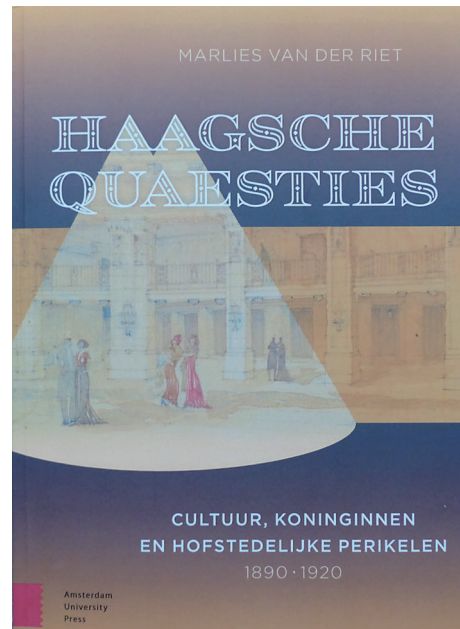
Publicaties

Haagsche quaesties, 1890-1920

In het Jaarboek Die Haghe 2001 schreef de museoloog en historicus Marlies van der Riet over 'De Haagse Schouwburg 1802-1830'. Nu is er een boek van haar hand verschenen – de handelseditie van haar proefschrift – over hoe Den Haag in de periode 1890-1920 de eerste

stad met een modern cultuurbeleid werd. Een doorwrocht vervolg op het mooie boek van Jan Hein Furnée (een van haar promotoren), *Plaatsen van beschaafd vertier. Standsbesef en stedelijke cultuur in Den Haag 1850-1890*, uit 2012.

Lange tijd was de residentie een 'stad van weelde' voor vooral de welgestelde burgers en bezoekers. Tegen het einde van de negentiende eeuw ontstond hier een spanningsveld, mede onder invloed van nieuwe politieke krachten (de SDAP). Tussen 1890 en 1920 moesten de Haagse culturele instellingen op zoek naar, zoals Van der Riet dat noemt, 'de articulatie van een nieuwe identiteit'.

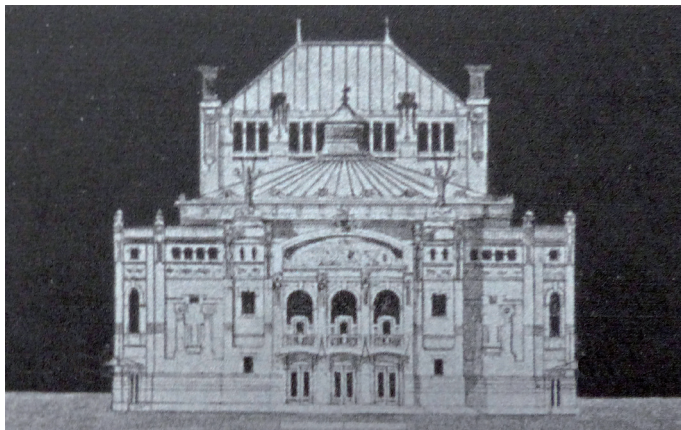

In dit boek komen vooral drie 'quaesties' aan de orde: die van de schouwburg, van het Residentie Orkest en van een nieuw Gemeentemuseum. Waarnaast de opkomst van bijvoorbeeld Die Haghe, een 'genootschap' zoals de auteur onze vereniging noemt, met nogal wat contacten in de hofstad. Wie zat waarin en met welke invloed – het komt allemaal uitvoerig aan de orde (wat

wel eens een beetje doorbijten van de lezer vraagt). Intrigerend is dat regentes koningin-moeder Emma een tot nu toe onderschatte rol in het Haagse culturele leven blijkt te hebben gespeeld.

De schouwburg, in de Bataafse periode geopend in het paleisje aan het Korte Voorhout, bleek in 1890 zeer brandgevaarlijk te zijn. Dus: renovatie of nieuwbouw? En in dat laatste geval: waar (de stad was toen fors aan het uitbreiden) en hoe? En privaat of publiek betaald? En moest er een theater-concertzaal-conservatorium in één gebouw komen (hoe bekend klinkt deze discussie in onze hedendaagse oren!). Intrige na intrige volgde, waarin ook de vraag speelde of de Franse opera – erg gewaardeerd door de hofadel – kon blijven. Via haar particuliere secretaris S.M.S. de Ranitz speelde koningin Emma hier een zeer positieve rol in. In 1910 besloot de gemeenteraad tot nieuwbouw op de plek van het schouwburgpaleisje en wel door de Weense firma Fellner & Helmer. Om een lang verhaal kort te maken: van nieuwbouw kwam het niet, het bestaande gebouw werd gerenoveerd. Het Franse theater werd opgeheven vanwege te hoge kosten en vanaf 1918 nam de gemeente de financiering van de schouwburg op zich, waarmee een langdurige periode van koninklijke subsidies werd afgesloten.

Dan waren er de concerten in het Gebouw voor Kunsten en Wetenschappen en op Scheveningen waar het Berlin Philharmonic Orchestra's zomers elke dag optrad. Plus de concerten in het Haagse Dierentuingebouw en bij de 'Tent van De Witte' in het Haagse Bos. Het Amsterdamse Concertgebouworkest kwam met regelmaat naar Den Haag, vaak onder leiding van Willem Mengelberg. Werd het niet tijd voor een eigen orkest? Ja, zei onder anderen Henri Viotta, die door zijn Leidse rechtenstudie vele belangrijke Hagenaren kende. Er volgde een 'gevecht' tussen Mengelberg, die geen concurrentie wenste, en Viotta. Tussen haakjes: de jonge koningin Wilhelmina

Ontwerp voor een nieuwe schouwburg, 1892

schaarde zich achter de Mengelbergianen... In 1912, tien jaar na het eerste optreden van het Residentie Orkest, besloot de gemeente tot financiële steun, te beginnen met de 'volksconcerten'. De socialisten waren in de Haagse gemeenteraad belangrijk geworden en de (aristocratische) burgemeester Van Karnebeek zag dat de 'nieuwe tijd' voordelen bood en handelde daarnaar.

En dan nog de ontwikkeling van het Gemeentemuseum, eindigend in de jaren dertig van de twintigste eeuw. Onze stad was de eerste in den lande die een Dienst voor Kunsten en Wetenschappen oprichtte (1918). Het optreden van de sociaal-democraat dr. H.E. van Gelder, alhier begonnen als stadsarchivaris en vanaf 1912 directeur van het Gemeentemuseum dat toen gevestigd was in het gebouw waar nu het Haags Historisch Museum zetelt, is in dezen belangrijk geweest. Den Haag was altijd al een zeer culturele stad, maar hij (uiteeraard niet in z'n eentje) zorgde voor een moderne culturele infrastructuur.

In de door Van der Riet beschreven periode kwam het 'oude' Haagse establishment onder druk te staan. De gemeenteraad werd steeds meer gedomineerd door hen die erg geïnteresseerd waren in het

bouwen van nieuwe wijken (met in onze moderne ogen forse be-
langenverstrengeling) en door de SDAP. Wie wat en waarom moest
betalen – de gemeenteraad was erg terughoudend als het om het
subsidieren van cultuur ging – beschrijft de auteur overtuigend en
met grote precisie. Daarom is dit boek een 'must' voor wie de Haagse
culturele 'werdegang' in deze periode tot in (vele) details wil leren
kennen. Met andere woorden: voor de echte liefhebber.

Marlies van der Riet, *Haagsche quaesties. Cultuur, koninginnen en
hofstedelijke perikelen, 1890-1920*, Amsterdam 2021 (Amsterdam
University Press), ISBN 978 94 6372 906 2, 434 pp., prijs € 34,99.

Diederick Cannegieter

Contributie 2022

De contributie voor 2022 bedraagt evenals het afgelopen jaar € 30,00 voor een enkelvoudig (één persoons) lidmaatschap en € 37,50 voor een meervoudig (twee personen) lidmaatschap. Wij verzoeken u vriendelijk de contributie 2022 over te maken op rekeningnummer NL49 INGB 0000 0717 91 (BIC: INGBNL2A) ten name van Geschiedkundige Vereniging Die Haghe met vermelding van uw lidmaatschapsnummer dat bij de adressering van dit ledenbericht staat vermeld. Indien u ons heeft gemachtigd, zal de contributie 2022 in de loop van januari automatisch van uw rekening worden afgeschreven. In dat geval staat bij de adressering 'automatische incasso' in plaats van het lidmaatschapsnummer. Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

Nieuwe leden

Mw. M. Kuil, dhr. P. Musch, mw. L. van Scherpenzeel,
mw. M. van Schouwen en mw. A. Wubben

Het bestuur van Die Haghe
is als volgt samengesteld:

Voorzitter

dhr. H.C. Grootveld

Secretaris

dhr. J. Zwaanswijk

Penningmeester

dhr. W.K.H. Berghuis

Leden

mw. R. Bilkes
dhr. T. Brill
mw. L.M. Plezier

Secretariaat

Sonoystraat 51
2581 VJ Den Haag
e-mail:
secretaris@haagsegeschiedenis.nl

Financiën

Rekening NL49 INGB 0000.0717.91 t.n.v.
Geschiedkundige Ver Die Haghe

Info ledenadministratie en opgave nieuwe leden

dhr. E.B. de Vries
Hoefbladlaan 68
2555 EH Den Haag
administratie@haagsegeschiedenis.nl

Redactieadres Ledenbericht

Loudonstraat 100
2593 WB Den Haag
e-mail: michielvdmast@gmail.com
Redacteur Ledenbericht
dhr. W.M. van der Mast

Website Die Haghe:

www.haagsegeschiedenis.nl

Jaarboek Die Haghe

Voor aanwijzingen auteurs en inzenden
van kopij:
secretaris@haagsegeschiedenis.nl

Contributie/Opzegging

Bij opzegging van het lidmaatschap
in de loop van het verenigingsjaar
blijft de contributie voor dat jaar
verschuldigd. Zie Statuten op website
Die Haghe